

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA

PAŽYMA Nr. NV-				2023-01-18 Nr. NV-107
VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-22-1276(4) TAIS-22-12214(3)	DĖL PSICHOLOGŲ PRAKTIKINĖS VEIKLOS ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-762			2023-01-18 Nr. NV-107
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma	
Pateikimo Seimui terminas 2021-10-25	Sveikatos apsaugos ministerija (SAM)	TAP (2022-10-11)	Svarstyti: ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis	

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Taip
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	☐ Esminės ☐ Vertinamojo / tikslinamojo pobūdžio ☐ Redakcinio pobūdžio ir (ar) teisės technikos ☒ Pastabų nėra	

PROJEKTO TIKSLAS	Pateikti Vyriausybės išvadą (iš esmės pritarti, tačiau pasiūlyti tobulinti) Seimo narių grupės pateiktam Psichologų praktinės veiklos įstatymo projektui.
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	Seimo nariai siūlo (nuo 2023-07-31): <ul style="list-style-type: none"> Nustatyti psichologų kvalifikacijos reikalavimus: būti baigus universitetines psichologijos studijų krypties psichologijos bakalauro ir magistro studijas / vientisąsias universitetines psichologijos krypties studijas / pripažįstant kaip šiai kvalifikacijai lygiavertę užsienyje įgytą kvalifikaciją. Numatyti, kad teisę užsiimti psichologo veikla turi tie psichologai, kurie yra registruoti Psichologų registre (valstybės registre, kurio valdytoją ir tvarkytoją skiria Vyriausybė) ir kuriems išduotas psichologo registracijos pažymėjimas. Įtvirtinti reikalavimą psichologams vadovautis Lietuvos psichologų etikos kodeksu (tvirtina švietimo, mokslo ir sporto ministras). Sudaryti Lietuvos psichologų etikos komitetą (Etikos komitetas), kurį tvirtina ir jo nuostatus nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras, atlyginimą moka bei techniškai aptarnauja ŠMSM struktūrinis padalinys – Etikos biuras. Etikos komitetas: nagrinėja psichologo paslaugų gavėjų skundus, skiria Lietuvos psichologų etikos kodekse numatytas sankcijas psichologui. Numatyti psichologo registracijos galiojimo sustabdymo pagrindus: Etikos komitetui 2 k. per metus priėmus sprendimą, kad psichologas šurkščiai pažeidė etiką; įsigaliojus teismo sprendimui dėl teisės užsiimti šia veikla sustabdymo; paaiškėjus, kad psichologas pripažintas kaltu dėl sunkaus nusikaltimo padarymo ir pan. Nustatyti, kad siekiant įgyti reikiamą kompetenciją, užtikrinamas psichologų kvalifikacijos tobulinimo (40 val. per 5 m.) finansavimas valstybės / savivaldybių biudžetų lėšomis.

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
☒ Seime registruotas teisės akto projektas ☒ Praktinės taikymo problemos	<ul style="list-style-type: none"> Šiuo metu psichologų praktinė veikla nėra reglamentuota atskiru įstatymu. Reikalavimai turėti tam tikrą profesinę kvalifikaciją nustatyti tik užsiimantiems medicinos psichologų praktine veikla bei pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologams. Medicinos psichologų praktinę veiklą reglamentuoja Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymas. Reikalavimai mokyklų ir pedagoginių psichologinių tarnybų psichologų išsilavinimui nustatyti Švietimo įstatyme, psichologinės pagalbos teikimo švietimo srityje tvarką nustato švietimo, mokslo ir sporto ministras. Psichologai, kurie vykdo individualią praktiką, vadovaujasi bendrais verslo vykdymą reglamentuojančiais teisės aktais. Pastaruoju metu psichologinės pagalbos poreikiai didėja ne tik sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo ar teisėsaugos sektoriuose – nuosekliai didėja psichologų praktinės

	<p>veiklos aprėptis privačiame sektoriuje, taip pat auga įstaigų, įmonių, verslo ir kitų organizacijų sąmoningumas rūpintis darbuotojų emocine sveikata. Todėl psichologų veiklos kokybės, skaidrumo, veiklos priežiūros ir atsakomybės už suteiktas paslaugas reguliavimas tampa itin svarbiu aspektu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Psichologų veiklos teisinio reglamentavimo stoka neužtikrina, kad psichologinę pagalbą teiktų tik atitinkamą išsilavinimą turintys specialistai, todėl šias paslaugas gaunantys asmenys nėra apsaugoti nuo nekokybiškų paslaugų. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) duomenimis, depresinis sutrikimas yra viena pagrindinių savižudybės priežasčių, o savižudybė yra antra pagrindinė 15-29 m. amžiaus žmonių mirties priežastis. Asmenims, neturintiems reikiamos kvalifikacijos ir žinių teikiant psichologo paslaugas, kyla rizika laiku nepastebėti psichikos sveikatos sutrikimo požymių bei padidinti ligos progresavimo ar savižudybės riziką. • Higienos instituto duomenimis, psichikos ir elgesio sutrikimai yra tarp 8 labiausiai paplitusių lėtinių ligų Lietuvoje. Jungtinės Karalystės (<i>London School of Economics and Political Science</i>) mokslininkai, atlikę gerovės tyrimus, teigia, kad depresija ir nerimas yra pagrindinė blogos emocinės sveikatos priežastis. Depresija, kuria per gyvenimą susergera 25 proc. europiečių, yra pagrindinė nedarbingumo (apie pusę visų dėl ligos praleistų dienų) ir žemo produktyvumo priežastis. Taigi, laiku nesuteikus tinkamos pagalbos, dėl netekto darbingumo didesnę finansinę naštą patiria ir Sodra, o darbuotojai / darbdaviai netenka dalies pajamų.
--	--

SIŪLomos PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Rengėjų pasiūlyta Vyriausybės pozicija dėl Įstatymo projekto bei pasiūlymai jį tobulinti iš esmės laikytini tinkamais.

Siekiant įvertinti Įstatymo projekte numatytų priemonių, susijusių su psichologo profesijos reglamentavimu, tikslingumą, rengėjai yra atlikę nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti psichologo profesija ar ja verstis, proporcingumo vertinimą. Įvertinta, kad pasirinktos teisinio reguliavimo priemonės nevaržytų teisinių santykių subjektų daugiau, nei to reikia teisinio reguliavimo tikslams pasiekti. Prieita išvados, kad šios profesijos reguliavimas yra reikalingas.

Rengėjai iš dalies yra numatę ir pasiūlytų priemonių įgyvendinimo mechanizmą. Pasiūlant Seimui numatyti, kad psichologų praktinės veiklos priežiūrą vykdys Vyriausybės įgaliota institucija, teikime SAM pažymi, jog Vyriausybei pritarus bei skyrus papildomus asignavimus šiai funkcijai atlikti, įgaliota institucija galėtų būti paskirta Valstybinė akreditavimo sveikatos priežiūros veiklai tarnyba prie SAM (VASPVT).

Atsižvelgiant į tai, kad 2023 m. nebus galimybių suplanuoti Įstatymo projekto įgyvendinimui reikalingų lėšų ir Įstatymo projekte numatytoji įsigaliojimo data (2023-07-01) yra nepakankama pasirengimo ir įgyvendinimo veiksmams atlikti, rengėjai yra pasiūlę nukelti Įstatymo įsigaliojimo datą į 2024-05-01.

Siūloma pritarti Įstatymo projektui ir pasiūlyti jį tobulinti:

- Atsisakyti steigti atskirą Psichologų registrą. Įstatymo projekte numatyta registracija Psichologų registre prilygintina licencijos išdavimui. Todėl licencija galėtų būti įrašas Licencijų informacinėje sistemoje (LIS). Siūloma nustatyti, kad teisę užsiimti psichologo praktine veikla suteikiama asmeniui išduodant psichologo pažymėjimą ir įrašant į LIS.
- Nustatyti, kad psichologų praktinės veiklos priežiūros vykdymo tvarką nustato Vyriausybė, o ją vykdo Vyriausybės įgaliota institucija. Nes psichologo profesijai tapus valstybės reguliuojamai, įstatyme privalo būti nustatytas jos priežiūros mechanizmas.
- Koreguoti Įstatymo projekte numatytas ŠMSM vykdyti Lietuvos psichologų profesinės etikos kodekso, Etikos komiteto ir jo nuostatų tvirtinimo, administravimo funkcijas, pasiūlant šias funkcijas vykdyti ne ŠMSM, bet psichologams atstovaujančiai nevyriausybinei organizacijai.
- Patikslinti reikalavimus Etikos komiteto nariams. Į komiteto sudėtį įtraukti SAM atstovą, o TM atstovą išbraukti. Taip pat įtraukti ne 1, o 2 psichologų paslaugų gavėjų interesams atstovaujančių organizacijų atstovus.
- Patikslinti psichologo pažymėjimo panaikinimo pagrindus ir nustatyti, kad asmuo, kuriam šio pažymėjimo galiojimas buvo panaikintas nustačius, jog psichologas šurkščiau pažeidė profesinę etiką, kreiptis dėl psichologo pažymėjimo išdavimo gali praėjus 3 mėn. nuo jo panaikinimo (analogiškai medicinos ar slaugos praktikos licencijos galiojimo panaikinimui).
- Išbraukti Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą kaip instituciją, nagrinėjančią skundus dėl praktine veikla užsiimančio psichologo paslaugų kokybės. Nes skundai dėl šių paslaugų pagal savo esmę neatskiriami nuo skundų dėl psichologų profesinės etikos reikalavimų laikymosi, kuriuos Įstatymo projekte pavesta nagrinėti Etikos komitetui.
- Patikslinti, kad valstybės biudžeto lėšomis finansuojamas tik tų psichologų kvalifikacijos tobulinimas ar papildomos kvalifikacijos įgijimas, kurie siekia dirbti valstybės ir savivaldybių įtaigose ar organizacijose (ne visų psichologų).
- Siekiant išvengti dvigubo licencijavimo bei prievolės užsiregistruoti registre medicinos psichologams, nustatyti, kad jiems netaikomas reikalavimas papildomai gauti psichologo registracijos pažymėjimą, jei jie turi galiojančią licenciją užsiimti medicinos psichologo praktika pagal Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymą ir kt.

Gerosios užsienio šalių taikomos praktikos	Didžiojoje dalyje ES valstybių psichologo paslaugų kokybė yra užtikrinama įstatymais. Europoje psichologo profesija yra reglamentuojama Europos psichologų asociacijos federacijos (EFPA) 2010 m. patvirtintu Europos psichologo profesiniu standartu (EuroPsy), kuris apibrėžia minimalius kvalifikacinius reikalavimus ir papildo nacionalinius standartus. EuroPsy sertifikatas suteikiamas tiems psichologams, kurie kreipiasi patys.
--	---

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

Rengėjai yra paskaičiavę ir patikslinę papildomų lėšų poreikį Įstatymo projektui įgyvendinti (lėšas yra nurodę ir Seimo nariai).

Papildomų lėšų poreikis	<p>SAM skaičiavimais:</p> <p>– <u>Psichologų praktinės veiklos priežiūros funkcijoms 2024 m. (8 mėn.) (jei tai būtų VASPVT) – apie 108 tūkst. Eur</u> (iš jų – 93 tūkst. Eur darbo užmokesčiui, 15 tūkst. Eur – darbo vietoms įsteigti), vėliau kasmet – 140 tūkst. Eur (<i>šiuo metu psichologinę pagalbą teikia ne mažiau kaip 8000 psichologijos studijas baigusių asmenų. Vyriausybės įgaliotai institucijai, kuriai būtų pavesta vykdyti šias funkcijas, reikėtų 6 naujų pareigybių: 3 – su psichologų pažymėjimų išdavimu susijusioms funkcijoms ir 3 – veiklos priežiūros funkcijoms vykdyti</i>).</p> <p>– <u>Psichologų registravimo (pažymėjimų) moduliui prie veikiančio registro 2024 m. (pvz., VASPVT tvarkomo Sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistų licencijų registro), sukurti / pritaikyti – 140 tūkst. Eur.</u></p> <p>– <u>Etikos komiteto narių atlygiui 2024 m. (8 mėn.) – 80 tūkst. Eur</u>, vėliau kasmet po 120 tūkst. Eur.</p> <p>Seimo nariai Įstatymo projekto aiškinamajame rašte yra nurodę, kad Psichologų registrai sukurti 2022 m. reikėtų 100 tūkst. Eur, Etikos komiteto biurui išlaikyti, šio komiteto narių atlygiui 2023 m. – 100 tūkst. Eur.</p>
Prisitaikymo sąnaudos ūkio subjektams, gyventojams	<p>Atliktas nuostatų, ribojančių galimybę užsiimti psichologo profesija ar ja verstis, proporcingumo vertinimas (suderinta su EIM). Nuostatos grindžiamos visuomenės sveikata ir psichologų paslaugų gavėjų apsauga, kaip svarbiomis bendrojo intereso priežastimis. Prieita išvados, kad psichologo veiklos reglamentavimas yra aktualus ir būtinas. Psichologo profesijos autonomiškumo laipsnis yra aukštas: šie specialistai priima savarankiškus sprendimus, atsako už teikiamų paslaugų rezultatus, jų veikla nėra prižiūrima kitų specialistų.</p> <p>Nustačius reikalavimą psichologo veikla užsiimti tik baigus universitetines psichologijos studijų krypties psichologijos bakalauro ir magistro studijas arba vientisą universitetines psichologijos krypties studijas, psichologų trūkumo rinkoje neatsiras (kasmet Lietuvos universitetai parengia apie 200 psichologijos magistrų). Vartotojų pasirinkimo galimybių tai taip pat nesumažins.</p>

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO NAUDOS

Įstatymu psichologams nustatius kvalifikacinius reikalavimus, reglamentavimas visų sričių psichologams bus bendras, o ne fragmentinis, kaip yra dabar. Tai užtikrins vienodų reikalavimų taikymą viešajame ir privačiame sektoriuje bei užtikrins psichologo vardo naudojimo apsaugą. Saugomas psichologo profesinis vardas užtikrins, kad paslaugas teiks tik reikiama profesinę kvalifikaciją įgiję ir aukštą kompetenciją turintys specialistai.

Visuomenės grupės, kurios pajaus teigiamą poveikį	<ul style="list-style-type: none"> Psichologo paslaugų vartotojai (pacientai, mokiniai, darbdaviai ir darbuotojai, emocinių ir psichologinių sunkumų turintys asmenys) turės galimybę gauti kokybiškas paslaugas (<i>skaitinė išraiška nenurodyta</i>).
---	--

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Dėl projekto pobūdžio (teikiama Vyriausybės išvada dėl Seime svarstomo Įstatymo projekto) viešosios konsultacijos nevykdytos.

Tačiau siekiant įvertinti galimybę Įstatymo projekte numatytas psichologų praktinės veiklos priežiūros funkcijas perduoti psichologus atstovaujančioms organizacijoms, rengėjai organizavo pasitarimus su Lietuvos psichologų sąjungos, Lietuvos psichologų profesinės sąjungos, Lietuvos taikomosios psichologijos asociacijos atstovais.

Didžiausia psichologus vienijanti organizacija – Lietuvos psichologų sąjunga, išreiškė palaikymą Įstatymo projektui, tačiau pažymėjo, kad sąjunga automatiškai vykdyti psichologų praktinės veiklos priežiūros negalėtų dėl finansinių ir žmogiškųjų resursų bei dėl kitų psichologus vienijančių organizacijų nepritarimo šios funkcijos perdavimo Lietuvos

psichologų sąjungai. Šią funkciją galėtų vykdyti bendras organizacinis darinys, vienijantis visas psichologų organizacijas. Visiems dalyviams pritarus, pvz., Psichologų rūmų steigimui, sąjunga svarstytų klausimą perduoti funkcijas vykdyti šiam naujam dariniui.

Siūlytina rengėjams įvertinti galimybę Įstatymo projekte numatyti aktyvesnį psichologų profesinės savivaldos įsitraukimą į psichologų profesinės veiklos vertinimą, pvz., numatant Psichologų rūmų steigimą.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas suderintas su EIM, ŠMSM, TM, FM, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcija. Patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadose ir Socialinės politikos grupės pažymose pateiktas pastabas.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydaitė-Garbštienė

Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja